

УДК 657 (470+571)

Ю.А. Маначинська, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці

**ДЕЗАГРЕГОВАНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ПЕРШООСНОВА
КОНЦЕПТУАЛЬНО НОВОЇ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ АКТУАРНОЇ
ЗВІТНОСТІ**

Анотація

У статті розкрито зміст розукрупнення інформаційного підґрунтя задля модернізації традиційної системи облікової концепції. Досліджено процес підготовки актуарної фінансової звітності як важливої складової методики управління капіталізацією суб'єкта господарювання та його грошовими потоками та сучасною економікою загалом. Назріла потреба запровадження нових засад до організації облікових концепцій на базі врахування актуарного підходу. У зв'язку з цим пропонується запровадження у практичну діяльність вітчизняними суб'єктами господарювання актуарної звітності. Особлива увага приділена зарубіжному досвіду застосування актуарного обліку та методики узагальнення інформації в актуарій звітності. Доводиться потреба удосконалення чинного облікового забезпечення управління потенціалом прибутковості господарювання із врахуванням перспективних змін та реальної оцінки приросту економічної вартості бізнесу.

Ключові слова: дезагрегування, інформація, облікова концепція, актуарна звітність, актуарний баланс, актуарний звіт про сукупний прибуток.

Ю.А. Маначинская, к.э.н.,

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ, г. Черновцы

**ДЕЗАГРЕГИРОВАННОСТЬ ИНФОРМАЦИИ
КАК ПЕРВООСНОВА КОНЦЕПТУАЛЬНО НОВОЙ МОДЕЛИ
ФОРМИРОВАНИЯ АКТУАРНОЙ ОТЧЕТНОСТИ**

Аннотация

В статье раскрыто содержание разукрупнения информационного обоснования с целью модернизации традиционной системы учетных концепций. Исследован процесс подготовки актуарной финансовой отчетности как важной составной части методики управления капитализацией субъекта хозяйственной деятельности и его денежными потоками современной экономики. Созрела необходимость внедрения новых подходов к организации учетных концепций на основе актуарного подхода. В связи с этим предлагается внедрение в практическую деятельность отечественными субъектами хозяйственной деятельности актуарной отчетности. Особое внимание отведено зарубежному опыту использования актуарного учета и методики предоставления информации в актуарной отчетности. Доказывается также потребность усовершенствования действующего учетного обеспечения управления потенциалом прибыльности хозяйственной деятельности с учетом перспективных изменений и действительной оценки прироста экономической стоимости бизнеса.

Ключевые слова: дезагрегированность, информация, учетная концепция, актуарная отчетность, актуарный баланс, актуарный отчет о совокупной прибыли.

Julia A. Manachyns'ka, Candidate of Economics,

Chernivtsi Trade and Economics Institute of KNTEU, Chernivtsi

**INFORMATION DISAGGREGATION NATURE
AS A FUNDAMENTAL PRINCIPAL OF A NEW CONCEPTUAL MODEL
OF ACTUARIAL REPORTING**

Annotation

In the article the content of the information downsizing basis for modernization of the traditional system of accounting concepts is exposed. The process of preparing the actuarial financial reporting as an important component of management techniques capitalization of the entity and cash flows and

modern economy is investigated. There is a need to introduce new principles of accounting concepts based on consideration of actuarial approach. According to this it is supposed to implement the actuarial reporting types into practice activity by the domestic economic entities. Particular attention is paid to the foreign experience of using actuarial accounting methods and summarizing the information of actuarial reporting. The need of improvement of the current account supply of potential management of economic activity profit, taking into consideration prospective changes and realistic estimation of the business economic value growth is proved.

Keywords: disaggregation, information, registration conception, actuarial accounting, actuarial balance, actuarial report about the combined income.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Оперативне та обґрунтоване прийняття ефективних управлінських рішень суб'єктами господарювання повинне базуватися на достовірних та якісно-однорідних потоках вхідної інформації щодо характеру та обсягу здійснюваних фінансово-господарських операцій. Насамперед це стосується ділянки фактичної наявності і безпосереднього споживання ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових) та формування кінцевих результатів діяльності, із врахуванням питань розподілу та споживання прибутку.

Інформаційним забезпеченням зазначеного аспекту управління виступає звітність підприємств, що слугує узагальненням завершального етапу облікового процесу на базі застосування спеціальної технології традиційних облікових процедур.

Серед першочергових проблем, які повинні бути вирішені в ході побудови ефективної системи управління прибутковістю діяльності господарюючого суб'єкта, варто виокремити: потребу формування й підготовки такого формату звітності для зовнішніх користувачів (власників, кредиторів, органів державної влади), аналіз якої створив би сприятливе підґрунтя для оцінки ефективності діяльності організації зі створення приросту економічної вартості з розкриттям джерел зростання власного капіталу, а також дослідження вагомості впливу рушійних чинників зростання потенціалу ефективності господарювання та генерування грошових потоків загалом [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню теоретичних і методологічних питань формування та узагальнення інформації про діяльність суб'єкта господарювання у звітності присвячена значна кількість досліджень таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як О. О. Бауера [1], Ф. Ф. Бутинця [2], Н. В. Герасимчука [2], С. Ф. Голова [5], О. А. Зеленого [6], В. Б. Івашкевича [12], В. М. Костюченко [5], В. І. Лемішовського [3], О. І. Малишкіна [7], Н. В. Секіріна [9], А. В. Сидорова [6], Я. В. Соколова [11], В. В. Сопка [10], Р. Л. Хом'яка [3], Л. В. Чижевської [2], А. І. Шигаєва [12] та інших. Проблемні аспекти обґрунтовані науковцями на етапі формування, узагальнення інформації у звітності є досить важливими, оскільки саме достовірність та своєчасність звітних показників виступає дієвим важелем формування обліково-аналітичного забезпечення управління прибутковістю бізнес-процесів.

О. І. Малишкін [7] в монографії, зосередженій на основних аспектах теорії, методології та практики обліку та аудиту податків в Україні, окремим блоком розглядає моделі зв'язку інформації фінансової та податкової звітності, враховуючи всі регламентовані до впровадження вимоги Податкового кодексу [8]. Особлива увага звертається на проблемні питання непорозуміння та суперечностей щодо правильності застосування податкових норм, порядку їх врахування при відображенні в системі рахунків, реєстрах та звітності.

У монографії вітчизняних вчених С. Ф. Голова, В. М. Костюченко [5], що ґрунтовно розкриває стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні, особлива увага присвячена саме питанням гармонізації у сфері облікових підходів до узагальнення інформації у фінансовій звітності. Зокрема, сучасні українські вчені звертають увагу на момент відмінностей у підходах до формування інформації в звітності за різними країнами, пояснюючи цей факт впливом різноманітних соціальних, економічних та політичних чинників.

Н. В. Секіріна притримується тотожної думки щодо безпосереднього впливу політичних, економіко-правових та соціальних особливостей кожної країни на її облікову систему із визначенням відмінностей у веденні обліку та складанні звітності. В цілому, дослідниця звертає увагу на те, що «...необхідність переходу України на міжнародні стандарти фінансової звітності є вимогою часу, ринкової системи господарювання й зумовлена потребою виконання договірних зобов'язань з метою інтеграції до Європейського Союзу в рамках угоди про партнерство та співробітництво» [9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблемні аспекти, обґрунтовані науковцями на етапі формування, узагальнення та подання інформації у звітності, є досить важливими, оскільки саме достовірність та своєчасність звітних показників виступає дієвим важелем формування облікового-аналітичного забезпечення управління прибутковістю бізнес-процесів. Відповідно сучасні облікові концепції цілковитої переорієнтації традиційних облікових процедур на перспективні тенденції змін в рамках концептуально нової моделі актуарної звітності. Всі ці обставини обумовлюють необхідність проведення подальших досліджень у цьому напрямі на базі врахування зарубіжного досвіду.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є обґрунтування та розробка пропозицій щодо формування дезагрегованого інформаційного підґрунтя акутарного обліку та звітності вітчизняними суб'єктами господарювання задля забезпечення дієвої аналітичної оцінки ефективності його діяльності щодо створення необхідного приросту економічної вартості та досягнення бажаних тенденцій зростання власного капіталу із врахуванням світових підходів до облікових концепцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Я. В. Соколов [11], досліджуючи вагомість звітності в системі облікового інформаційного підґрунтя змін, звертає увагу на те, що саме вона виступає об'єднуючим засобом облікових концепцій, забезпечуючи на цій основі співставлення з плановими показниками та даними за ретроспективні періоди досліджень. Водночас, за підходом науковця, саме звітність є дієвим засобом управління потенціалом ефективності господарювання.

Євроінтеграція вимагає від вітчизняних підприємств впровадження змін у сфері управління ефективністю господарювання. Один з основних показників, що характеризує діяльність господарюючого суб'єкта та є важливим для користувачів – це зрозуміла звітність, оформлена за міжнародними стандартами. Відповідно, подання звітності за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) не є обов'язковим для всіх вітчизняних підприємств, але звітність у такій формі все частіше хочуть бачити потенційні іноземні інвестори або банки чи інші фінансові установи при наданні кредиту. Крім того існує низка вимог нормативних актів, за якими суб'єкти господарювання зобов'язані складати звітність за МСФЗ.

Тобто, П(С)БО ґрунтуються на відповідних МСФЗ (МСБО), однак облік окремих об'єктів має особливості згідно з міжнародними та національними стандартами, зокрема щодо:

- відмінностей у назвах окремих звітів, статей звітів і форматів їх подання;
- класифікації активів і зобов'язань на поточні й не поточні;
- порядку подання суттєвих і несуттєвих статей звітності;
- періоду складання звітності й порядку наведення порівняльної інформації;
- обмежень національних стандартів у порівнянні з міжнародними стосовно облікових підходів і вимог до розкриття інформації [9].

Цілеспрямовану направленість на міжнародні стандарти фінансової звітності містить актуарний бухгалтерський облік, який, перш за все, відтворює та відображає інтереси реальних і потенційних інвесторів з орієнтацією на перспективну результативність бізнес-процесів.

Актуарний облік спрямований на формування іміджу ринкової привабливості підприємства готельного господарства, окрім того, це не повернення до статичного обліку і не оцінка окремих об'єктів з метою покриття боргових зобов'язань. Це розрахунок прогнозованої вартості майна підприємства за умов його продажу або придбання як цілісного майнового комплексу, засіб для залучення нових власників.

В. Б. Івашкевич, А. І. Шигаєв, досліджуючи необхідність впровадження у практику застосування актуарного обліку, звертають увагу на сучасні умови

інвестиційної активності на ринку капіталу та на проблеми організації і методики бухгалтерського обліку, які не відповідають завданням інформаційного забезпечення потреб зовнішніх користувачів (інвесторів, контрольних учасників та інших постачальників капіталу й залучення фінансових ресурсів). У силу таких обставин, вчені пропонують наступні форми актуарної звітності: актуарний бухгалтерський баланс; актуарний звіт про сукупний прибуток; фактурний звіт про рух грошових коштів, що набуває форми актуарного балансу руху грошових коштів; актуарний звіт про зміни у власному капіталі [12, с. 92].

Зазначена звітність базується на прогнозних розрахунках вихідних показників, характеризуючи перспективну тенденцію зміни результативності діяльності суб'єкта господарювання. З метою адаптації інформаційного базису традиційного бухгалтерського обліку до всезростаючих вимог сучасних облікових концепцій, що формують першооснову актуарного обліку та звітності, проводиться процес дезагрегування вихідних даних.

Дезагрегування інформації – це процес переходу від агрегованої інформації традиційної фінансової звітності до більш детальних прогнозних даних у розрізі критеріїв оцінки економічних явищ. Сам процес дезагрегування цілковито обумовлений відмінними рисами останніх та розкриває економічний зміст об'єктів бухгалтерського обліку.

Розмежування (так званий «розріз») інформації про діяльність суб'єкта господарювання – це порядок дезагрегування даних звітності за статтями, за умов застосування різних критеріїв способів оцінки вартості.

В. Головащенко [4] під час дослідження описових характеристик актуарного обліку та принципів його застосування в діяльності компаній звертає увагу на те, що інформаційне наповнення актуарного обліку, яке необхідне реальним та потенційним інвесторам, а також іншим позичальникам для оцінки економічної вартості та майбутніх грошових потоків комерційної організації, повинно відповідати вимогам і принципам обліку й складання актуарної звітності.

А. І. Шигаєв [12] робить акцент на тому, що нова модель фінансової звітності, спрямована на формування інформації про фінансове становище суб'єкта господарювання, повинна першочергово базуватися на принципах дезагрегованості та взаємозв'язку вихідних звітних характеристик.

Згідно з принципом дезагрегованості, групування статей фінансової звітності повинно здійснюватися за критеріями функцій, сутності та способу оцінки економічних явищ. Критерій функцій застосовується для розмежування видів діяльності суб'єктів господарювання в їх фінансовій звітності. Сутність характеризує відмінні характеристики економічних явищ та розкриває економічний зміст об'єктів бухгалтерського обліку [12, с.79].

Тобто, дезагрегованість інформаційного підґрунтя акутарної звітності слід ототожнювати з декомпозицією складу компонент і параметрів об'єктів обліку на часткові характеристики зміни фінансового становища.

Серед першочергових завдань, що повинні бути вирішені в ефективно організованій системі управління приростом економічної вартості суб'єкта господарювання, є підготовка обов'язкової актуарної звітності для зовнішніх користувачів (власників, кредиторів, органів державної влади) і, зокрема, складання обов'язкової податкової, статистичної та фінансової звітності згідно з діючим законодавством.

С. Ф. Голов [5] характеризує фінансову звітність як продукт не лише бухгалтерського обліку, але й оцінок керівництва та інших підрозділів підприємств. Тому вчений, з урахуванням рівнів та ступеня регламентації звітності, пропонує виокремлювати три її види: державну, корпоративну та внутрішню. Державна звітність є єдиною за формою та змістом для всіх підприємств; корпоративна – зазвичай диференційованою залежно від розміру, організаційно-правової форми та соціальної значущості підприємства, а внутрішня звітність визначається стратегічними цілями, структурою, технологією тощо.

Зарубіжні науковці акцентують, що хоча порівняння даних з інформацією за попередні періоди є не настільки суттєвим, як порівняння із перспективним (прогнозним) рівнем, проте воно досить корисне для оцінки рівня ефективності основної діяльності суб'єкта господарювання.

Загалом, слід погодитись з підходом Н. В. Секіріної [11], що найбільш відмінною рисою міжнародної практики від національної системи бухгалтерського обліку є те, що звітність підприємств, формується, не ґрунтуючись на законодавчих нормах, а виходячи з конкретних фінансових реалій. Таким чином, пріоритет надається економічному змісту, а не формі, що входить у протиріччя з деякими нормами Податкового кодексу України [8].

Висновки з даного дослідження. Отже, для економіко-правового забезпечення управління суб'єктами господарювання України притаманні постійні новації. Деякі з них дослідники трактують, як «революційні». Досить багато труднощів в обліковій практиці виникло у підприємств, які стали на шлях обліку за Міжнародними стандартами фінансової звітності.

У системі, що застосовується вітчизняними суб'єктами господарювання, переважна більшість об'єктів обліку, відповідно до національних вимог, у випадку застосування різних облікових оцінок, зведені в одну статтю фінансової звітності. За таких умов виникає потреба в розукрупненні (деагрегуванні) інформації для її подальшого узагальнення у статтях актуарної звітності. Згідно з вищезазначеним, необхідно володіти детальними

відомостями щодо економічного змісту та умов застосування різних критеріїв облікових оцінок. Лише за таких умов можна сформувати об'єктивний фундамент інформаційного забезпечення якісно нової моделі актуарного обліку та звітності. В світлі останніх євроінтеграційних тенденцій виникає потреба в удосконаленні існуючих облікових концепцій та нормативно-правової бази в сфері організації актуарного обліку. Тому впровадження в облікову практику вітчизняних суб'єктів господарювання основних правил актуарного обліку та звітності на базі попереднього дезагрегування інформаційних потоків створить передумови для виходу вітчизняних господарюючих суб'єктів України на новий етап розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бауэрль О. О. Мемуары къ истории бухгалтерии и памятники священной старины / О. О. Бауэрль. – М., 1911. – 339 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік: [підручник] / Бутинець Ф. Ф., Чижевська Л. В., Герасимчук Н. В. – Ж. : ПП"Рута", 2002. – 480 с.
3. Бухгалтерський облік та оподаткування : [навч. посіб.] / За ред. Р. Л. Хом'яка, В. І. Лемішовського. – Львів : Бухгалтерський центр "Ажур", 2008. – 1112 с.
4. Головащенко В. Актуарный учет и принципы его использования в деятельности компаний / В. Головащенко / [Электронный ресурс] // Бухгалтерия. – Режим доступа: <http://8cent-emails.com/aktuarnyj-uchet-principy-ego-ispolzovanija-dejatelnosti-kompanii/>
5. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарії / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – К. : Лібра, 2001. – 839 с.
6. Государственная статистическая отчетность в современных условиях : монография / Под ред. А. В. Сидоровой, О. А. Зеленко. – Х. : ИД "ИНЖЕК", 2008. – 304 с.
7. Малишкін О. І. Облік і аудит податків в Україні: теорія методологія, практика : монографія / О. І. Малишкін. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 376 с.
8. Податковий кодекс України: зі змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI (2856-17); за станом на 23 груд. 2010 р./ Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2010.
9. Секіріна Н. В. Аналіз змін у структурі фінансової звітності в умовах переходу України на МСФЗ / Н. В. Секіріна // Modern problems and ways of their solution in science, transport, production and education. – Word. – 18 – 29 June, 2013/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/accounting-and-auditing-213/18446-213-389>
10. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / В. В. Сопко. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2000. – 578 с.
11. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт от истоков до наших дней / Я. В. Соколов. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.
12. Шигаев А. И. Актуарный учет и использование его данных для управления / А. И. Шигаев ; под ред. д-ра экон. наук, проф. В. Б. Ивашкевича. – М. : Магистр : ИНФРА-М, 2011. – 224 с.

УДК 657.1(477)

І.І. Никифорак, к.е.н.,

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича,
м. Чернівці

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ВІТЧИЗНЯНОЇ
СИСТЕМИ ОБЛІКУ**

Анотація

У статті здійснено спробу виокремити проблеми розвитку вітчизняної системи бухгалтерського обліку та шляхи їх розв'язання. Наведена модель функціонування обліку як складної, штучно створеної системи. Проаналізовано сучасні наукові тенденції у формуванні структури системи обліку. Подальший розвиток системи обліку полягає в оптимальному виділенні складових підсистем, функціонування яких повинно бути спрямоване на конкретного споживача